

nen hierbij een rol spelen. Natuurgebieden bufferen tegen ongewenste wateronttrekking is nog steeds een vrijwel onbespreekbare gelegenheid.

Medewerking van de waterschappen en de agrarische wereld om water te conserveren zou zowel voor het natuurbehoud als voor de waterkonserving gunstig uitpakken. Het uit de produktie nemen van verspreid gelegen lagere gebiedsdelen als reservoirs met deels een natuurfunctie, eveneens. Bestaan- de zandwinplassen en grotere waterpartijen zijn soms zeer wel als reservoirs te gebruiken. Wisselende waterstanden zijn zeker niet per definitie negatief voor het natuurbeheer zo- als gesuggereerd werd.

Gedacht wordt aan moerasgebieden bv. Ver- der zou men in het kader van natuurbouw, grootschalige zandwinning en recreatie, een aantal zeer grote bekkens kunnen formeren. Tezamen met beide voorgaande factoren vormt de conservering een samenhangend geheel.

Indien dit complex aan maatregelen wordt doorgevoerd, is aan de kwaliteitseis van ge- biedseigen water voldaan. Zeker indien het Zuiveringsschap zich inzet voor schoon oppervlaktewater en een betere omgang van de landbouw met het milieu op middellange ter- mijn gerealiseerd wordt. Ook de drinkwater- winning zou hier baat bij vinden.

In het bovenstaande werd getracht aan te ge- ven dat het voor het behoud van natuurwaar- den in Drente al 5 voor 12 is. Er rest ons steeds minder. Steeds meer fondsen zullen moeten worden aangewend om steeds scha- meler restanten te vrijwaren van steeds groeiende aanslagen. Grootschalige water- aanvoer van buiten de provincie zou de gena- deslag betekenen.

Het wordt de hoogste tijd dat men zich reali- seert hoeveel geld, hoeveel denkkracht en ar- beid besteed werd om Drente passend te ma- ken aan het keurslijf van optimale landbouw. Elke activiteit kent zijn optimum. In dit op- zicht wordt, zoals recent vaker kan worden gekonstateerd (gebruik kunstmest, chemika- liën, drijfmest, beregeningsinstallaties), het streven naar optimaliseren zover doorgezet dat het systeem zich tegen de bediener keert. De wal keert het schip zogezegd. De tijd is nu aangebroken om in het Drentse buitengebied ook werkelijk en fundamenteel aan de voor- waarden voor het instandhouden van een schoon milieu en fraaie levensgemeenschap- pen te voldoen. En dus geen verdere water- aanvoer te realiseren. ●

In maart heeft provincie Drente het rapport 'Water voor Drente' uitgebracht. Deze nota behandelt de mogelijkheden van extra wateraanvoer in Drente.

Dit water wordt aangevoerd omdat men in de landbouw te kampen heeft met droogteschade.

Provinciale Staten moeten in oktober over de wateraanvoer beslissen.

Is het aanvoeren van water het beste antwoord op droogteschade? Welk water kiezen we daarvoor. Hoe verhoudt zich dit met de gewijzigde inzichten over omgaan met water? Kortom welke beslissing moeten de provinciale staten van Drenthe nemen over wateraanvoer? De vaksecretaris van de Milieuraad Drenthe geeft in dit artikel zijn visie.

HET DRENTSE WATERSYSTEEM IS ZIEK

Quirin Smeele

Veel vennen en poelen verdrogen bij het huidige waterbeheer

MET HET RAPPORT 'WATER VOOR DRENTHÉ' IS de discussie gestart over aanvoer van extra (IJsselmeer-)water naar Drenthe. Er wordt in Drenthe al veel langer water aangevoerd. De hoeveelheid is afhankelijk van de capaciteit van de waterpompen aan het begin van de aanvoerweg. Om meer gebieden van water te voorzien en om meer water aan te voeren zou die capaciteit uitgebreid moeten worden. Hoever die uitbreiding moet gaan wordt in het rapport uit de doeken gedaan. De statenkommissies brachten in juni adviezen uit over de nota.

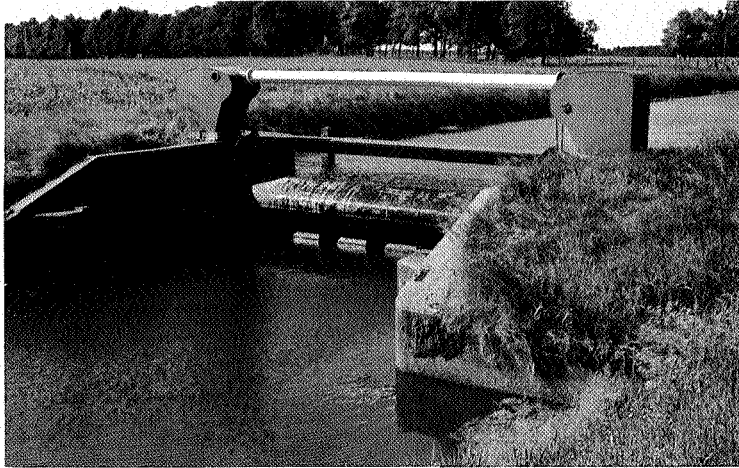
Wat de natuurbeschermingsorganisatie betreft zal de discussie over wateraanvoer zich niet mogen beperken tot een discussie over extra aanvoermogelijkheden. Er is namelijk meer aan de hand dan alleen een capaciteitsprobleem. We praten over aanvoer van gebiedsvreemd water, dat bovendien vervuild is. Het verspreidt de vervuiling in de Drentse oppervlaktewateren en het natuurlijk systeem wordt ontregeld. Bovendien: met water aanvoeren wordt een waterbeheer in stand gehouden, dat leidt tot integrale verdroging van zowel landbouwgebieden als natuur- en bosgebieden in Drenthe.

Landelijk beleid

Het provinciale waterbeleid staat niet op zichzelf. Het is onderdeel van het rijksbeleid. Dit beleid wordt vastgelegd in de nota op de waterhuishouding. De Rijkswaterstaat draait aan de wateraan- en afvoerkransen en het Ministerie van Landbouw schept met landinrichting de voorwaarden voor het waterbeheer.

Nota op de waterhuishouding

Bij de rijksoverheid vindt een verschuiving in denken over water plaats. Dat is een goede zaak. Werd vroeger sectoraal gedacht, nu is sprake van 'integraal waterbeheer'. In de tweede nota op de waterhuishouding worden de provincies verplicht een integraal plan voor de waterhuishouding te maken. Er wordt nu gewerkt aan de derde nota op de waterhuishouding. Daarin zal worden uitgegaan van 'watersystemen'. Van de Kleij (hoofddirecteur bij Verkeer en Waterstaat) hierover: *'Met een goed waterbeheer kun je in tijden van schaarse financiën veel doen. Het blijkt zichzelf te verdienen, omdat een heleboel kostbare infrastrukturele maatregelen eenvoudigweg overbodig worden door de natuur zelf zijn werk te laten doen. Dat is systeembeheer!'* Kortom: stop met investeren in de wateraanvoer.

Beweegbare stuw in de Vledder A

Landinrichtingsbeleid

Zoals de nota op de waterhuishouding invloed heeft op de subsidie van waterstaatswerken, zo heeft landinrichting alles te maken met het waterbeheer. Minister Braks heeft onlangs aangegeven welke veranderingen hij in dat beleid wil doorvoeren. Ten aanzien van het waterbeheer komt het erop neer dat subsidies op werken teruggeschroefd gaan worden en dat niet meer meegewerkt wordt aan wateraanvoer, als dit schadelijk is voor het milieu.

In het landbouwbeleid wordt gestreefd naar productieverlaging. Dit uit zich onder andere in verlaging en stopzetting van subsidies op productieverhogende activiteiten.

Via ruilverkavelingen werd de productie van het verkavelde gebied sterk vergroot. Tegenwoordig streeft men echter ook bij een ruilverkaveling niet meer naar productieverhoging, maar naar verbetering van de arbeidsomstandigheden en verlaging van de productiekosten. Wateraanvoer leidt tot verhoging van die kosten!

Vierde nota ruimtelijke ordening

De zojuist verschenen vierde nota op de ruimtelijke ordening is ten aanzien van wateraanvoer helder: *'schoon water vormt een belangrijke grondstof. Het rijk wil daaraan bijdragen door de toevoer van gebiedsvreemd water met vervuilende invloeden te beperken (...)'* (p.64).

Uitgangspunten provinciaal waterbeleid

Drenthe moet nog een integraal waterhuishoudingsplan maken. Dat plan is nodig omdat de deelplannen die er nu liggen tegenstrijdigheden bevatten. De problemen voor wat betreft de hoeveelheid water en de gewenste kwaliteit van het water los je alleen op met een integraal plan. De nota 'Water voor Drenthé' gaat uitsluitend over wateraanvoer voor landbouwdoeleinden en is dus een sectoraal plan.

Integraal waterbeheer is een dure zaak en er zullen de nodige investeringen gedaan moeten worden. De provincie zal moeten oppassen dat het toekomstige integrale beleid niet gefrustreerd wordt door dure investeringen in de wateraanvoer, die 30 jaar lang als een molensteen aan de provinciale nek zullen hangen. Dat risico is nu reëel aanwezig.

Uitgangspunt voor het provinciaal beleid is nu dat door middel van wateraanvoer voorzien moet kunnen worden in de waterbehoefte van de landbouw zoals die in een 10% droog jaar bestaat.

Randvoorwaarde daarbij is dat de kosten in verhouding moeten staan met de baten. In dit uitgangspunt ontbreken zeer belangrijke aspecten.

Milieu

In de uitgangspunten is alleen de kosten-baten verhouding een randvoorwaarde. De mi-

lieu-aspekten ontbreken. In andere provinciale plannen heeft de provincie daar wel uitspraken over gedaan. Het komt er op neer dat het milieu er niet slechter op mag worden en dat gestreefd wordt naar een basiskwaliteit voor het oppervlaktewater en voor sommige water naar een nog hogere kwaliteit. Met wateraanvoer zal dat niet lukken.

Diepe voorjaarsontwatering

Wateraanvoer vormt een onderdeel van een vorm van waterbeheer. Het belangrijkste onderdeel van dat waterbeheer vormt de diepe voorjaarsontwatering. Voor het landbouwbedrijf is het lonend om het land zo vroeg mogelijk te bewerken. Daarbij worden steeds grotere machines gebruikt die zware eisen stellen aan de draagkracht van de grond. Droge grond heeft een betere draagkracht dan natte. Bovendien groeien de gewassen in het voorjaar beter op droge grond, omdat deze grond sneller opwarmt dan natte grond. Om deze reden wordt landbouwgrond in het voorjaar diep ontwaterd. Dit gebeurt in een periode dat er veel neerslag valt. Dit gratis water wordt in grote hoeveelheden afgevoerd. Het gevolg is dat het grondwaterpeil daalt. Zelfs in niet speciaal ontwaterde gebieden is er sprake van een gemiddelde daling van 20-50 centimeter over de laatste 30 jaar. Deze

strukturele verdroging heeft gevolgen voor de landbouw (meer grond wordt droogtegevoelig) en bos- en natuurgebieden. In combinatie met 'zure regen' sterven de bossen. In natuurgebieden is een verlaging van de grondwaterstand van enkele centimeters al voldoende om de meest karakteristieke soorten te laten verdwijnen.

Rendement van wateraanvoer

Het belangrijkste argument voor de wateraanvoer is de winst die de gepleegde investering zou opleveren. Voor overheidsinvesteringen geldt, dat gekeken moet worden naar het nationaal economisch rendement. Voor projecten met een looptijd van 30 jaar is dit vrijwel niet te berekenen. De rendementsberekeningen hebben dan ook slechts een indicatieve waarde. Als zodanig is de indicatie duidelijk: het berekende rendement is zo laag, dat wateraanvoer eigenlijk niet uit kan. Op de wijze waarop de rendementen berekend zijn valt nogal wat aan te merken. Het komt er op neer, dat de rendementsberekening in het rapport 'Water voor Drenthe' de zaken nog veel te rooskleurig voorstelt.

Het weer

Wateraanvoer is alleen rendabel in een droge

warme zomer met een neerslagtekort in juli en augustus. In andere zomers wordt de investering niet terugverdiend. Het is wel zo dat er die jaren kosten gemaakt worden voor wateraanvoer: je weet van tevoren namelijk nooit of het later in het seizoen voldoende zal regenen en bij wateraanvoer moet je wel een beetje 'vooruitzien'.

In de rendementsberekening van de nota 'Water voor Drenthe' wordt het weer wel meegenomen. Daarbij worden een aantal versimpelingen aangebracht die per saldo tot een voor aanvoerrendementen gunstiger resultaat leiden:

- Er wordt uitgegaan van de gewasverdamming. Dit levert echter geen produkt op, althans het heeft geen verkoopwaarde. Gewasproduktie is vooral het gevolg van zonneschijn. De uren zon worden niet als zodanig in de berekening genomen, maar aan de wateraanvoereffecten toegevoegd. Met andere woorden: men berekent de wateraanvoereffecten positief, ook als er geen zon schijnt.
- Een jaar wordt 'nat' of 'droog' genoemd als de totale neerslag hoger of lager is dan gemiddeld. Teveel regen in het voorjaar (als de gewassen worden geplant) of te weinig in de (voor-)zomer (als de gewassen moeten groeien) bepalen echter de landbouwkundige schade. Zo kan juist een 'droog' jaar uitstekende opbrengsten leveren zonder wateraanvoer, als het beetje regen dat er nog valt maar op het juiste tijdstip valt.
- De schade wordt berekend over de percelen die schade ondervinden. Dat betekent dus in een nat jaar: schade in de laaggelegen percelen en in een droog jaar in de hooggelegen percelen. De keerzijde van de medaille is echter, dat er in een droog jaar op de laaggelegen percelen juist een zeer hoge opbrengst! Deze wordt niet meeberekend.

Prijs voor landbouwproducten

De rendementsberekening in 'Water voor Drenthe' gaat uit van een gelijkblijvende prijs voor landbouwproducten. Als prijsniveau wordt uitgegaan van 1982. In de berekening zijn de prijzen van aardappelen en gras verwerkt, omdat dit de voornaamste produkten in Drenthe zijn. Uit cijfers van de AVEBE blijkt dat de prijs voor fabrieksaardappelen tussen 1982 en 1987 met 19 % is gedaald. De verwachte daling tussen 1987 en 1997 schommelt tussen de 20 en 37,5 %, afhankelijk van het overheidsbeleid (cijfers LEI, FNEI). Voor gras geldt, dat uitgegaan is van prijzen van

Het tertiaire systeem (sloten, e.d.) heeft nog vaak een goede waterkwaliteit

voor de melkkotering. Sindsdien is de melkveestapel sterk teruggebracht en zijn de landbouwbedrijven in staat geweest meer voer op het eigen bedrijf te produceren. Er is in feite geen sprake meer van een tekort aan (ruw-)voer. Het extra gras dat als gevolg van wateraanvoer geproduceerd wordt heeft nationaal economisch geen waarde. Het is dus zeker dat de prijs voor de diverse landbouwprodukten de komende 30 jaar niet gelijk zal blijven. De trend van de laatste jaren is een dalende prijs. Dit zal in versterkte mate ook voor de toekomst gelden, omdat de vraag naar landbouwprodukten (0,5 % per jaar) minder snel stijgt dan het aanbod (2 % per jaar). Bovendien zal de subsidie op de produktie volgens toekomstig landbouwbeleid worden afgebouwd. Deze subsidie staat bij de rendementsberekening overigens aan de batenkant en wordt niet al 'kosten' in rekening gebracht.

Kwaliteit van het water

Het aanvoeren van IJsselmeerwater naar Drente is om verschillende redenen slecht voor het milieu in Drente. Dit heeft te maken met de kwaliteit van het water, dat aangevoerd wordt en de kwaliteit van het Drentse water dat niet afgevoerd wordt. Als zowel het Drentse als het aangevoerde water schoon zou zijn, is dat wel winst voor de milieuhygiëne, maar de specifieke eigenschappen van het natuurlijk milieu in Drente gaan bij wateraanvoer toch verloren. Anders gezegd: de aanwezige natuurwaarden gaan niet alleen verloren bij de huidige kwaliteit van het water, maar ook — hoe strijdig dat ook lijkt — als je schoon water aanvoert.

Kwaliteit aangevoerde water

Het water dat in de zomer naar Drente aangevoerd wordt, is verdund Rijnwater, dat via de IJssel en het IJsselmeer in het Meppelerdiep terecht komt. Het probleem met de kwaliteit van het Rijnwater is bekend. Op weg naar het Meppelerdiep wordt er bovendien nog extra vuil aan het water toegevoegd: verschillende provincies lozen (weliswaar 'gezuiverd') afvalwater op het IJsselmeer. Met name de fosfaatlast wordt dan erg hoog. Naast fosfaat bevat het water een hoog chloridegehalte en voorts zware metalen. Het water is rijk aan 'bicarbonaten'. Het is daardoor in staat om in relatief zuur water extra fosfaten los te maken. De hoeveelheid fosfaat die op deze manier uit de waterbodem vrijkomt ver-

dubbelt de fosfaatlast van het oppervlaktewater.

Bij de vervuiling van het IJsselmeerwater moet uitgegaan worden van de kwaliteit van het water in droge tijden. Het vuil is dan het minst verdund (er wordt met de rivieren veel minder regenwater aangevoerd) en bovendien verdampt het aangevoerde water het hardst, wat nog voor extra concentratie van vuil zorgt.

Kwaliteit Drentse water

Door alle inwoners van Drente tesamen en door de landbouw in het bijzonder worden immense hoeveelheden stoffen geproduceerd die het oppervlaktewater voedselrijk maken. Voor een deel van dit probleem hebben we als oplossing gekozen om het rioolwater te zuiveren en het vervolgens via een kanalenstelsel (primaire systeem) af te voeren naar het IJsselmeer. Via de waterzuiveringsinstallaties komt op deze manier een enorme fosfaatvracht in het water. Via de landbouw wordt daar — verspreid over het hele landbouwareaal (diffuus) — nog eens extra fosfaat en een zeer grote hoeveelheid nitraat aan toegevoegd. Het Drentse water is beslist niet schoon. In sommige kanalen is het zo vies, dat je ze met het (vuile) IJsselmeerwater schoner kunt krijgen! Niet echt schoon dus, maar minder vuil.

Een heel ander verhaal geldt voor de sloten (tertiaire systeem) en een deel van het bekenstelsel in Drente, waar nog geen IJsselmeerwater en gezuiverd rioolwater kunnen komen. Met name in gebieden waar grondwater aan de oppervlakte komt (kwelgebieden) is daar sprake van water van goede kwaliteit.

Gevolgen voor het milieu

1 Het vuil wordt heel Drente doorgepompt.

Als je water aanvoert kun je het Drentse vuil niet afvoeren. In tijden van wateraanvoer verspreid je het water en dus het vuil er in over alle kanalen en slootjes die van water voorzien moeten worden om droogteschade tegen te gaan. Het Rijks Instituut voor Natuurbeheer heeft met onderzoek kunnen constateren dat natuurwaarden sterk achteruitgaan in wateren waar eerst geen water naar aangevoerd werd. Dit onderzoek beperkte zich tot de grotere wateren (primaire en sekundaire systeem). Het Zuiveringschap Drenthe heeft in de Westerstroomb gedetailleerder onderzoek gedaan. Het constateert daarbij dat ook de hoeveelheid aangevoerd water van belang is: hoe meer water er aange-

voerd wordt, hoe slechter voor de natuur. Voorts is een algemeen gegeven in de water-ecologie, dat de hoeveelheid materiaal die per tijdseenheid langs een vast punt komt de natuurwaarden beïnvloed. Het gaat dan niet alleen om de concentratie van stoffen, maar ook om de stroomsnelheid van het water. Als bij aanvoer van water de aanvoer van 0,75 m³ per seconde vergeleken wordt met de aanvoer van 1,5 m³ per seconde dan maakt dit voor de natuur dus wel degelijk uit. Dat moet in de discussie over wateraanvoer natuurlijk wel meespelen.

2 De vervuiling de bodem in.

Van het aangevoerde water wordt 80-90 % niet door de gewassen gebruikt. De vervuulende stoffen worden in elk geval niet gebruikt. Deze blijven achter in het milieu. Het is echter de vraag waar precies. Waarschijnlijk zakken deze stoffen met het niet gebruikte water de bodem in. We krijgen de rekening dan gepresenteerd in de gebieden waar kwel optreedt of wellicht zelfs in het grondwater dat we voor drinkwater gebruiken. Daarnaast zal een deel van het vuil in de waterbodem terecht komen. Dit heeft tot gevolg dat toekomstige plannen om het oppervlaktewater schoner te maken gefrustreerd zullen worden: de waterbodem blijft nog lange tijd vuil afgeven, ook als de concentratie vuil in het water afneemt.

3 De natuur wordt er niet beter op.

In veel bos- en natuurgebieden is sprake van een toenemende schade als gevolg van droogte. Vennen en poelen verdrogen en bossen sterven af (door de combinatie droogte en zure regen). Ook bij een deel van de natuurbeschermers leefde de veronderstelling dat het nathouden van de natuur essentieel is en dat dit desnoeds maar moest met kwalitatief minder water. Het blijkt echter dat juist de kwaliteit van het water en de wijze waarop dit aan de vegetatie wordt 'aangeboden' essentieel is voor de natuur. Als er sprake is van 'gebiedsvreemd' water verdwijnen de natuurwaarden. Bij de huidige kwaliteit van het aangevoerde water is het duidelijk dat de natuur beter af is zonder wateraanvoer. De specifieke natuurwaarden in Drente zijn ook niet te redden met 'schoon' gebiedsvreemd water. Verschillende plantesoorten reageren sterk op de ionensamenstelling van het water. Heel belangrijke factoren zijn de calciumconcentratie, de hoeveelheid nitraten en fosfaten en de hoeveelheid chloriden. Om die natuurwaarden in stand te houden is het nodig om

zo goed mogelijk van het natuurlijke watersysteem uit te gaan. En om het nog wat gecompliceerder te maken: Daarbij speelt niet alleen de kwaliteit en herkomst van het water een rol, maar ook de natuurlijke waterbeweging. Van nature hebben de meeste gebieden in de winter een hogere grondwaterstand dan in de zomer. Het huidige waterbeheer is er op gericht om in de winter het water snel af te voeren, zodat de grondwaterstand in het voorjaar laag is. In de zomer wordt getracht de grondwaterstand hoog te krijgen. Er is sprake van een omkering van de grondwaterstandfluctuatie.

Naar een schoner milieu

Een schoon milieu is niet gratis. Met lange termijn berekeningen is wel vast te stellen dat investeren in milieu uiteindelijk terugverdiend wordt, of anders gezegd: als je het geld nu niet uitgeeft, kost het je straks alleen maar meer.

Het schoonmaken van het oppervlaktewater is zeer belangrijk. Dat betekent in de eerste plaats dat de belangrijkste vervuilingbronnen worden aangepakt. Iedereen kan er in het eigen huishouden aan meewerken. De zuiveringsinstallaties kunnen verbeterd worden en de mest- en bestrijdingsmiddelengiften in de landbouw zal verantwoord moeten gebeuren. Voor wat betreft dat laatste zijn de noodzakelijke maatregelen in het kader van de Wet Bodembescherming te verwezenlijken en voor een deel wordt daar aan gewerkt. Om de grootschalige verdroging tegen te gaan zijn vergaande maatregelen nodig in het waterbeheer. In feite komt het er op neer dat minder regenwater afgevoerd moet worden. Op deze wijze kan ook de schade voorkomen worden die in de landbouw optreedt door geen water aan te voeren. Aan de andere kant zullen niet alle percelen op het gewenste tijdstip voldoende drooggelegd worden. Voor de daarbij optredende landbouwkundige schade zal een oplossing gezocht moeten worden.

Droogteschade in de landbouw

Het water wordt aangevoerd om de schade in droge jaren voor boeren te beperken. Op deze manier geformuleerd lijkt het probleem simpel en de oplossing heel logisch. Uit bovenstaande blijkt wel dat de voorgestelde oplossing van IJsselmeerwateraanvoer economisch gezien niet uitkan en ook indruist te-

gen het huidige landbouwbeleid. Bovendien is de maatschappelijke schade in de vorm van milieubederf en verdwijnen van natuurwaarden dan niet meeberekend.

Het probleem voor een individueel bedrijf blijft. Voor de landbouwbedrijven die produceren op droogtegevoelige grond is een droog jaar een zeer gevoelige schadepost. Het is een politieke keuze of die schade voor deze bedrijven onoverkomelijk is. Het wel of niet steunen van deze bedrijven blijft een zaak van de politiek. Het is niet zo dat de natuurbescherming door te pleiten tegen wateraanvoer daarmee impliciet pleit voor het failliet van een groot aantal bedrijven. Waar in bovenstaand verhaal op gewezen wordt is dat die steun niet gezocht mag worden in middelen die zulke negatieve effecten op andere maatschappelijke belangen hebben. Het is dan veel beter om te kiezen voor directe steunmaatregelen aan de bedrijven die door een droog jaar over de rand van de afgrond worden getild. De investering in een fout systeem kan dan beter worden gebruikt voor verbeteringen in het bestaande waterbeheersingssysteem ('optimaal stuwbeheer') en in een spaarfonds dat in droge jaren uitkeert aan een in nood verkerend bedrijf.

Een ander waterbeheer bereik je niet van de ene op de andere dag. In de tussentijd zal het bestaande systeem onderhouden moeten worden. Een aantal gemalen is aan vervanging toe. De natuurbeschermingsorganisaties hebben zich tegen de vergroting van aanvoer capaciteit uitgesproken. Het vervangen van oude gemalen zonder vergroting van de capaciteit is in de huidige situatie onontkoombaar. De besluitvorming daarover moet dan wel gekoppeld worden aan besluiten die leiden tot een verbeterd en integraal waterbeheer.

Konklusies

- De natuur- en milieu-organisatie vinden de vergroting van de wateraanvoer capaciteit onaanvaardbaar. De negatieve milieueffecten zijn bijzonder groot. Bovendien vormt het geen oplossing voor het structurele probleem van verdroging van natuur-, bos- en landbouwgebieden.
- Het Drentse watersysteem is door onze wijze van ermee omgaan ziek. Dit is voornamelijk een gevolg van de vervuiling die via zuiveringsinstallaties en landbouw in het water terecht komt. Door de ontwatering en grondwateronttrekking voor drinkwa-

ter, industriewater en beregening komt daar nog eens de verdroging van natuur- en bosgebieden bij. Die verdroging is in heel Drenthe merkbaar. Deze problemen los je alleen op door de patiënt beter te behandelen. Medicijnen helpen niet en het verkeerde medicijn (vuil water aanvoeren) zeker niet.

- Het denken over waterbeheer is beleidsmatig 'in beweging'. In zo een periode moet je geen investeringen plegen die toekomstig beleid frusteren.
- Wateraanvoer is nationaal economisch bezien niet rendabel. Er is wel voordeel voor het individuele landbouwbedrijf. Sommige bedrijven kunnen zonder wateraanvoer in problemen komen. Daarvoor kan beter een rechtstreekse oplossing gekozen worden.
- Wateraanvoer kan in politieke zin niet verdedigd worden met het argument dat het geld in het laasje brengt. Dat geldt misschien wel voor individuele landbouwbedrijven, maar niet voor de overheidsinvestering.
- Op weg naar een integraal waterbeheer moet uitgegaan worden van de huidige pomp capaciteit. Vervanging van afgeschreven pompen ligt dan voor de hand, maar er moet tegelijkertijd beleidsruimte geschapen worden om de discussie over ander waterbeheer op gang te brengen. Daarbij gaat het vooral om investeringen in het sekondaire en tertiaire systeem.
- Integraal waterbeheer moet bewerkstelligen dat we over voldoende water kunnen beschikken van voldoende kwaliteit. ●

Literatuur

- 'Water voor Drenthe', Rapport van de werkgroep tus-10-plan, januari 1988.*
'Ontwerp-Waterkwaliteitsplan Drenthe', januari 1988.
Ir. W. van der Kleij, 'Watersysteembenedering: de basis van integraal waterbeheer' in Nieuwsbrief 3e nota waterhuishouding (maart 1988).
'Vierde nota over de ruimtelijke ordening', maart 1988.
M. de Lyon, J. Roelofs, 'Waterplanten in relatie tot waterkwaliteit en de bodemgesteldheid.', KU Nijmegen, mei 1986.
N. Schotsman, e.a., 'Het water van het Drentse plateau', in Natuur en Milieu (februari 1986).
W. Caspari, 'De nasmaak van water' in Noorderbreedte (maart-april 1987).